

**MUTAXASSISLARNI TAYYORLASH TIZIMIDA KASBIY VA SHAXSIY
O‘ZINI O‘ZI BOSHQARISHNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK
SHARTLARI**

Atoyev Extiyor Xudoyorovich

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti dotsenti

Narzullayeva Munavvar

Baxtiyoro Xumora

Boboqulova Maqsudaxon

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti K va OOT fakultet talabalari

Moslashuvchan jismoniy madaniyat sohasidagi kelajakdagi mutaxassislarning kasbiy o‘zini o‘zi boshqarishini shakllantirishning pedagogik shartlari o‘quv jarayonini tashkil etish va resurslar bilan ta‘minlash chora-tadbirlari bo‘lib, uning maqsadi kasbiy faoliyatning o‘zini o‘zi boshqarishning etarli darajasiga erishishdir. Ushbu profil bo‘yicha mutaxassislar tayyorlaydigan universitet bitiruvchilari o‘rtasidagi xatti-harakatlar.

Ushbu tadbirlar oliy ta‘limda yangi madaniy-ma‘rifiy voqelikni shakllantiradigan, jamiyatda qadriyatlar darajasida sifat o‘zgarishiga hissa qo‘shadigan pedagogik jarayonga e‘tibor qaratadigan, ularni shakllantirish va hal qilish mexanizmlarini yaratishga intiladigan zamonaviy ta‘lim paradigmasiga asoslanishi kerak. Ta‘lim tizimiga xos bo‘lgan muammolar, insonning o‘quv jarayonida o‘rni haqidagi qarashlarning o‘zgarishi, ta‘limning shaxsning shaxsiy va ijtimoiy shakllarida o‘zini o‘zi anglashiga yo‘naltirilganligi.

Muallifning fikriga ko‘ra, akmeologik yondashuv nuqtai nazaridan, kasbiy o‘zini o‘zi boshqarish uchun motivatsiyani shakllantirish jarayoni kelajakdagi mutaxassislarning kasbiy vakolatlarini rivojlantirish sharti, shuningdek, mutaxassislarning muvofiqlashtirilgan o‘zaro ta‘sirining sharti bo‘lib xizmat qiladi. faoliyatning o‘zini o‘zi boshqarish tizimining barcha elementlari, bu uning bir butun sifatida ishlashini ta‘minlaydi.

Ushbu qoidani amalga oshirish talabalarning o‘zini-o‘zi takomillashtirish va o‘zini o‘zi o‘zgartirish masalalariga qadriyatli munosabatini rag‘batlantirishni, sub‘ektning o‘z rivojlanishiga ijobiy munosabatini, o‘z xatti-harakatlarini tartibga solish zarurligiga ijobiy hissiy munosabatni shakllantirishni o‘z ichiga oladi. kasbiy faoliyatda haqiqatda sodir bo‘ladigan va vaqti-vaqti bilan paydo bo‘ladigan turli

vaziyatlarda shaxsan belgilangan maqsadga erishish uchun faoliyat. Ushbu motivatsion mexanizm, ushbu ishda aytib o'tilganidek, talabning kelajakdagi kasbidagi o'rnini qadrlashiga asoslanadi. Bundan xulosa qilishimiz mumkinki, moslashtirilgan jismoniy tarbiya sohasidagi bo'lajak mutaxassislarda kasbiy o'zini o'zi boshqarish qobiliyatini rivojlantirish uchun motivatsiyani shakllantirish talabalarni o'z-o'zidan foydalanishni talab qiladigan murakkab va g'ayrioddiy vaziyatlarni hal qilish bilan bog'liq amaliy faoliyatga jalb qilishni talab qiladi. - tartibga solish salohiyati. Shu bilan birga, motivatsiya mexanizmining o'zi o'quvchining kasbiy faoliyatda yuqori natijalarga erishish istagiga asoslanadi, bunda kasbning o'zi shaxs tomonidan qadriyat sifatida tan olinadi.

Kasbiy o'zini o'zi boshqarishni shakllantirish motivatsiyasini rivojlantirishga pedagogik diagnostika usullarini qo'llash, xatti-harakatlarni pedagogik tuzatish, kasbiy rivojlanishni pedagogik qo'llab-quvvatlash, shuningdek, o'z-o'zini tashxislash, foydalanish hissiy va axloqiy tarbiya usullari, roli va ishbilarmonlik o'yinlari.

Faoliyatni o'z-o'zini tartibga solish haqidagi bilimlarni egallash jarayonining tuzilishini aniqlashda biz ushbu jarayon bosqichlardan o'tishiga tayandik: materialni idrok etish, uni tushunish, o'zlashtirish va amaliyotda o'zlashtirish.

Idrok etish bosqichida professional o'zini o'zi boshqarish muammosi bilan bog'liq ma'lumotlarni faol, ongli ravishda qabul qilish mavjud. Xuddi shu bosqichda talaba belgilangan muammoga shaxsiy munosabatini aniqlashi, maqsadlarni, maqsadga erishish yo'llarini belgilashi va unga erishish zarurligini anglashi kerak.

Tushunish bosqichida ta'lim faoliyatida sub'ektivlik tamoyilini amalga oshirishga qaratilgan bo'lajak mutaxassislarning adaptiv jismoniy madaniyat sohasidagi o'z-o'zini rivojlantirish, o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini anglash omillari ta'kidlanadi. Bu bosqichda o'quvchilar o'z faoliyatini va xulq-atvorini o'quv va kognitiv faoliyatning turli turlarida (sinfda, mustaqil) tahlil qiladilar.

Keyingi bosqich - kasbiy o'zini o'zi boshqarish to'g'risidagi bilimlarni o'zlashtirish, bu kelajakdagi kasbiy faoliyat bilan semantik aloqaga ega bo'lgan zarur materialni o'quv jarayoniga kiritishni, uni moslashuvchan jismoniy madaniyatning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda qayta ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi.

Kelajakda, konsolidatsiya bosqichida talabalar olingan bilimlardan amalda foydalanadilar, bilimlarni xatti-harakatlarni boshqarishning o'ziga xos modeliga aylantiradilar va o'z-o'zini boshqarish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni yanada rivojlantiradilar. Shunday qilib, talabalarda kasbiy o'zini o'zi boshqarish

qobiliyatini shakllantirishning eng muhim sharti shakllanadi: talabalarning mustaqil va amaliy faoliyati davomida kasbiy o'zini o'zi boshqarish tajribasini egallash.

Shaxsning kasbiy o'zini o'zi boshqarish qobiliyatining tarkibiy qismi sifatida biz qiymat-maqсад komponentini tan olishimizni hisobga olib, kelajakdagi mutaxassislarni mustaqil va amaliy faoliyatida boshqarishi kerak bo'lgan strategik, taktik va operatsion maqsadlar tizimini ochib beramiz.

Moslashuvchan jismoniy madaniyat sohasidagi bo'lajak mutaxassislarning mustaqil faoliyatida kasbiy o'zini o'zi boshqarish qobiliyatini rivojlantirishning birinchi bosqichida ular ushbu hodisaning aniq ta'lim vazifasini bajarish va tahlil qilish bilan bog'liq operatsion maqsadlarini aniqlashlari kerak. berilgan ta'lim sharoitida o'zlarining xatti-harakatlari. Talabalarning mustaqil amaliy faoliyatda kasbiy o'zini o'zi boshqarishning taktik maqsadlarini aniqlash ularning kasbiy hamjamiyatning bir qismi sifatida o'zlari haqidagi g'oyalarining bir qismi bo'lib, bu mutaxassisning o'zini o'zi konsepsiyasini amalga oshirish bilan bog'liq. Ushbu bosqichda talabalarning kasbiy qadriyatlari shakllanadi, ularning hissiy va axloqiy sohasi rivojlanadi, ma'lum bir kasbiy ideal shakllanadi, bunda strategik maqsadning mavjudligi kelajakdagi kasbda muvaffaqiyatga erishishning eng muhim sharti hisoblanadi. motivatsiyaning muhim elementi, yuqorida aytib o'tilganidek, kasbiy faoliyat sub'ekti sifatida o'zining muhimligini anglash.

Moslashuvchan jismoniy madaniyat sohasidagi bo'lajak mutaxassislarning mustaqil va amaliy faoliyatida, bizning fikrimizcha, muvaffaqiyatli professional moslashish uchun zarur bo'lgan loyihalash, tashkiliy va kommunikativ qobiliyatlarni o'z ichiga olgan shaxsiy faoliyatini tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

Talabani loyihalash qobiliyatlari to'plamini egallashi ularning o'z faoliyati natijalarini bashorat qilish va yuzaga keladigan qiyinchiliklarni oldindan bilish qobiliyatini ko'rsatadi; ma'lum bir ketma-ketlikda o'quv va kognitiv faoliyatni modellashtirish; pedagogik vaziyatlar va muammolarni hal qilishning turli variantlarini topish.

Kasbiy o'zini o'zi boshqarish tuzilmasida muloqot qobiliyatlarining mavjudligi kasbiy o'zaro ta'sir sub'ektlari bilan do'stona munosabatlar o'rnatish qobiliyatini ko'rsatadi; munosabatlarning konstruktiv modellarini o'zlashtirish; pedagogik muloqot paytida o'z his-tuyg'ularingizni va xatti-harakatlaringizni boshqarish.

Talabalarning tashkiliy ko'nikmalar majmuasini egallashi kasbiy ahamiyatga ega muammolarni hal qilish jarayonida tegishli tashkil etish shakllarini tanlash zarurligini nazarda tutadi; talabalar tomonidan ijtimoiy tajriba va ijobiy xulq-atvor

ko'nikmalarini to'plash; qiyin o'quv vaziyatlarida harakat qilish va mustaqil ravishda to'g'ri qaror qabul qilish zarurati.

Yuqoridagi qoidalar, aslida, shart-sharoitlar - pedagogik maqsadlar bo'lib, ular, o'z navbatida, shart-sharoitlarni - tashkiliy-pedagogik shakllantirishni talab qiladi.

Ushbu ikkinchi shartlar guruhini hisobga olgan holda shuni aytish kerakki, kasbiy o'zini o'zi boshqarishni shakllantirishning asosiy shartlari o'quv jarayonini samarali va ilmiy asoslangan tashkil etish, o'qitish va shaxsni shakllantirishning tegishli shakllaridan foydalanish (sinf xonasi, mustaqil ish), amaliyotlar, treninglar), ushbu jarayon uchun tegishli yordamning mavjudligi. Shuningdek, tegishli moddiy-texnik bazani, normativ sanitariya-gigiyena talablarini, o'quv rejimiga rioya qilishni, bo'sh vaqtni tashkil etishni va o'quv jarayonining ijobiy psixologik muhitini o'z ichiga olishi tavsiya etiladi.

Shunday qilib, moslashtirilgan jismoniy madaniyat sohasidagi kelajakdagi mutaxassislarning kasbiy faoliyatdagi xatti-harakatlarini o'z-o'zini tartibga solishga tayyorligini shakllantirish uning aniq maqsadlari, mazmuni, usullari (shakllari, usullari) aks ettirilgan maxsus tashkil etilgan pedagogik tizimda amalga oshirilishi kerak.

Adabiyotlar

1. Зимняя И.А. Педагогическая психология: учебник / И.А. Зимняя. - 2-е изд., доп., испр. и перераб. - М.: Логос, 1999.
2. Леднев В. С. Научное образование: развитие способностей к научному творчеству. М.: МГАУ, 2002.
3. Попков В. А. Теория и практика высшего профессионального образования : учеб. пособие / В. А. Попков, А. В. Коржуев. - М.: Акад. проект, 2004.
4. Профессиональная педагогика / под ред. [С. Я. Батышева] и А. М. Новикова. Изд. 3-е, перераб. М.: Эгвес, 2010.
5. Эмих Н.А. Специфика применения новой парадигмы в современном высшем российском образовании // Современные проблемы науки и образования. - 2013.